

peritet i zadovoljstvo svojih građana. Danas se sve više okrećemo autarkiji, zatvaramo granice, populistički se brinemo samo za svoje sunarodnjake. Crkva, zajedno s organizacijama civilnoga društva i ostalim dobronamjernim partnerima, u takvoj situaciji mora dignuti glas. Potrebna nam je moralna obnova, nova vjera u vlastite sposobnosti, ali i u sposobnosti drugoga i drukčijega. Naše se kršćanstvo kroz migrante testira, i pokazuje se je li riječ tek o formalnom naslovu ili o uvjerenju koje nas određuje. Nije moguće ostati indiferentan i indolentan spram toga pitanja. Nužno je biti hrabar i dignuti glas, snažno nas uvjerava Sinety.

Naše nije da dajemo lekcije, moraliziramo i drugima namećemo breme koje sami ne nosimo. Međutim, tamo gdje se politika ne uspijeva nositi s imigracijom, civilno društvo i Crkva imaju izuzetno važnu ulogu, naglašava Sinety. Ta je uloga najprije u točnom informiranju o migracijama, bez podržavanja opasne konfuzije između problema koji proizlaze iz samih migracija i problema koji su posljedica naše neuspješne integracijske politike. Migranti i tražitelji azila rijetko su kada izvor zala za koja ih optužujemo, ali to mogu postati kada ih prisiljavamo da žive u ilegalnosti zato što smo nesposobni pratiti ih i odbijamo reguliranje njihova statusa. Migrantsko se pitanje zapravo često postavlja na pogrešan način, tvrdi Sinety. Nije riječ toliko o tom jesmo li za ili protiv njihov prihvata, nego o tom da nam njihov dolazak bude prilika za samopropitivanje: kakav je svijet u kojem živimo i na koji način valja živjeti na njemu. To bi nas trebalo trgnuti iz kolektivne ravnodušnosti i učiniti odgovornijima i ozbiljnijima.

Vrijednost je ove knjige u tom što na argumentiran i razumljiv način, iz crkvene perspektive, progovara o fenomenu koji je jedna od najviše pola-

rizirajućih tema današnjice. U javnom diskursu o toj temi prevladavaju glasovi koji češće doprinose toj polarizaciji nego što nude rješenja i održive alternative. Nije se lako oduprijeti napasti moraliziranja ili ironiziranja, kojima se ideološki jaz produbljuje, a migranti postaju predmet prepucavanja. Sve je manje nade i u uspjeh pronalaženja konsenzusa među europskim državama o migracijskoj politici. U takvoj su situaciji glasovi poput ove knjige dragocjen podsjetnik kako se valja vratiti ključnim pitanjima. Umjesto da bude još jedno u nizu ideoloških bojnih polja, migrantsko je pitanje prilika da zastanemo i razmislimo kamo idemo, što želimo, kakva nas budućnost čeka. Sinety svjedoči iz vlastitoga iskustva kako je ljudima moguće pomoći da si ta pitanja postave i kroz njih redefiniiraju svoje životne postulate. Svi možemo biti hrabriji te svoje riječi i djela oblikovati na plemenitiji i održiviji način.

Stanko Perica

Dominik Sedlar, *Razgovor*. Duplicato Media, 2022.

Nakon nasilja, ubojstava, prijevara i samih negativnosti s kojima smo opterećeni u stvarnom životu, film *Razgovor* osvježanje je za intelektualno promišljanje. Film je režirao Dominik Sedlar. Snimljen je 2022. u distribuciji Duplicato Media d.o.o., a traje 108 minuta. Inspiraciju je pronašao u jedinom susretu između Josipa Broza Tita i kardinala Alojzija Stepinca 4. lipnja 1945. kojega je transkript navodno nedavno pronađen. Tito i Stepinac akteri su povijesne epohe koja je ostavila duboki trag u hrvatskoj povijesti. Casper Philipsson kao Tito i Dylan Turner kao kardinal Stepinac izvrsno su dočarali susret tih dviju osoba.

Tito je volio čuti mišljenje iz “prve ruke”. Kardinal Stepinac miran, staložen, u vrijeme njihova razgovora, bio je u privremenom zatvoru. Stepinac, u to vrijeme nosilac očuvanja hrvatskoga identiteta, za Josipa Broza bio je neka vrsta prijetnje koju se nije usudio izravno povrijediti. U filmu se iznosi misao da je religija opijum za narod, što nije Marxova misao, nego Lenjinova. Lenjinov oblik negiranja religije preuzeli su komunisti nakon Oktobarske revolucije i jako su se trudili u tom da ona nestane iz čovjekovog života. Umjesto Boga tu je država koja će se brinuti za ljude. Sama Rusija imala je priliku živjeti u mraku materijalizma punih dvadesetak godina. Takvo krivo antropološko gledište čovjek nije mogao prihvatiti, jer je religija čovjekov stup, oslonac u stvarnom životu. Za religijom se žudi. Ona je sreća i kada je najteže. Iako je materijalizam otudio ljude, oni sami budili su se nakon dvadesetak godina i sami dolazili do spoznaje da učenje kojemu su bili podučavani nije ispravno. Oni koji su javno govorili protiv države i tvrdili da ima Boga preko noći su nestajali bez traga u Rusiji, svjedoči nam kasnije i Stjepan Tomislav Poglajen u svojoj autobiografiji *Božje podzemlje*. Stepinac je toga svjestan i cijeli razgovor sve ponudeno odbija od Tita, jer čovjek može biti u napasti i time počinjati grijeh, smatra Stepinac. Gdje je Bog kada je rat, pita Tito Stepinca. To je osobno naš izbor, spremno odgovara Stepinac. Oktobarska revolucija, prema Titu, nadahnula je ljude diljem svijeta da brinu jedni za druge, ali bez religije. Posljedica takvoga stava komunista bilo je proganjanje vjernika u komunističkoj Rusiji. Jednakost i briga za kojom Tito teži privid su koji Stepinac prepoznaje i izjavljuje: “Ne iskorištavaj svoga brata.” Previše svjedoka za Tita nije dobro ako bi Stepinac mogao biti ubijen. U Drugom svjetskom ratu mnogo je bilo

žrtava, Stepinac naglašava svjestan da bi njegov život bio kap u moru. Stepinac s NDH nije imao baš dobre odnose. Svojom upornošću uspijevao je rješavati probleme s političarima. Tito je mišljenja da je Stepinac surađivao s okupatorom veoma prisno, što Stepinac odlučno nije čuo. Tito podsjeća i na djevojku koju je Stepinac zaprosio te potom otišao u svećenike. Život koji samo teži tjelesnim strastima jednak je grijehu. Shvatiti da čovjek pored tjelesne posjeduje i duhovnu dimenziju koja ga pokreće u životu velik je uspjeh za čovjeka i njegov razvitak. Tito je pokazao da je bio upućen u sve podatke o Stepincu i preko osobnih pitanja želio je osvojiti sugovornika, ali sve je bilo bezuspješno. Iza niza nepovezanih pitanja krije se želja Tita da Stepinac prizna odvajanje hrvatske Crkve od Vatikana, na što on nije spreman ni pod kakvim uvjetima. Tito Stepinca ne može javno ubiti, jer previše ima svjedoka koji će se pobuniti i u državi stvoriti nemire. Braniti Hrvatsku, bez obzira na povijesna zbivanja, vlastitim životom i stavom može samo čista savjest koja ljubi Boga iznad svega, a bližnjega kao samoga sebe i ni na koji način ne iskorištavajući svoga brata.

Sanja Frajčić

Misaona poezija Ružice Martinović–Vlahović

Ružica Martinović–Vlahović, *Nasmijane zvijezde: Pjesme (o) Mariji i druge duhovne pjesme*. Split: Naklada Bošković, 2022.

Pjesnikinja, prozaistica, esejistica i liječnica Ružica Martinović–Vlahović odrasla je u Kominu u Dalmaciji, a živi u Slavonskom Brodu. Piše pjesme, pripovijetke, romane, eseje, haiku, osvrte i životopise te sudjeluje u uredničkom radu. Objavila je šest zbirki poezije, tri zbirke pripovijetki i dva romana. Dobit-